

Niet de patiënt, maar de hulpverlening dreigt in te storten

Italiaanse psychiatrie streeft naar zelfstandige patiënten

Een gesloten afdeling in de inrichting l'Aquila in Italië

Italië heeft in discussies over de beste geneeswijze van psychiatrische patiënten altijd een vooraanstaande rol gespeeld. De radicale beslissing tot het openen van de deuren van psychiatrische inrichtingen wekte in de rest van Europa veel verbazing en onbegrip. Toch was de achtergrond van de Italiaanse beslissing geen andere dan de vraag wie er nu eigenlijk ziek is: de 'patient' of de omgeving die zich met zijn of haar gedrag geen raad weet.

Anneke van Ammelrooy rapporteert vanuit Italië over de nieuwste ontwikkelingen in deze discussie.

Anneke van Ammelrooy

In de jaren zestig kwam in de Italiaanse psychiatrie een hervormingsproces op gang, dat in 1978 uitmondde in een revolutionaire wet. Aan dat proces lag een aantal ontwikkelingen ten grondslag die zich ook in andere westerse landen voordeden. Ten eerste het op de markt komen van nieuwe *psychofarmaca*, die het in veel gevallen onnodig maakten mensen nog langer op te nemen in inrichtingen. Met de nieuwe kalmerende middelen — de 'bijwerkingen' moesten nog ontdekt worden — konden mensen ook thuis hun psychoses, neuroses en depressies de baas blijven. Een ander element was de gebleken machteloosheid van psychiatrische theorieën en behandelingsmethoden, die gebaseerd waren op

het idee dat het gros van de psychische stoornissen te wijten zou zijn aan biologische afwijkingen, hersenbeschadigingen en andere lichamelijke oorzaken. Een groeiend aantal dissidente psychiaters keerde terug naar de — eeuwenoude — overtuiging dat niet in iemands lichaam, maar in zijn sociale voorgeschiedenis de verklaring voor zijn gekte en psychische moeilijkheden gezocht moet worden, en dan met name in de situatie thuis en op het werk, met het onderdrukkende gezin als grootste boosdoener. Bovendien werd het, zeker in Italië, onmogelijk nog langer te ontkennen dat veel inrichtingen verkapte opvangtehuizen waren voor alleenstaande, al of niet demente bejaarden en in de steek gelaten arme vrouwen, ofwel pure gevangenis die niet genazen of behandelden. Integendeel, de mensen alleen maar nog

gekker maakten. Laatste essentiële factor, die ook borg stond voor medewerking aan de 'revolutie' van de kant van de politiek, waren de uit de pan rijzende kosten van de intramurale geestelijke gezondheidszorg: het massaal voorkomen van opnames in inrichtingen zou veel goedkoper zijn. Vanaf het begin van de jaren zestig kwamen overal in Italië experimenten op gang met humanisering van inrichtingen, oprichting van opvangtehuizen voor bejaarden, psychotische kinderen, depressieve vrouwen. Er werden coöperaties opgericht om werk te verschaffen aan gekke mensen, zodat ze economische minder afhankelijk zouden worden. Hekken rond inrichtingen werden gesloopt, het gebruik van *psychofarmaca* tot een minimum beperkt of afgeschaft. In inrichtingen werden democratische vergaderingen van patiënten en per-